

استفاده از آنچه امروز به عنوان سلاح‌های کشتار جمعی می‌شناسیم سابقه‌ای طولانی دارد. بخار گوگرد، جنازه قربانیان طاعون و رواندازهای آلوده به آبله، اجداد بیهوش‌کننده‌های شیمیایی و میکروبی امروزی هستند.

۴۰۰ سال پیش از میلاد مسیح اسپارتنی‌ها با استفاده از «بیهوش‌کننده‌ها» که بخار گوگرد می‌پراکند سربازان دشمن آتنی را به فرار واداشتند. در قرون وسطا جنازه‌های قربانیان طاعون و وبا را در آب یا بر دیوار قلعه‌هایی می‌انداختند که به محاصره درآمده بودند.

برخی «طاعون سیاه» را، که بخش بزرگی از جمعیت اروپا قربانی آن شد، نتیجه «حمله میکروبی» در جنگ کریمه می‌دانند. (جنگی میان امپراطوری‌های فرانسه، بریتانیا و روسیه و پادشاهی ساردینیا در سال‌های ۱۸۵۳-۱۸۵۶) نیروهای اسپانیایی و بریتانیایی هم در جریان تسلط بر قاره نو یافته آمریکا و کشتار سرخ‌پوستان بومی پتوهای آلوده به آبله به آنان می‌دادند.

اولین استفاده از جنگ‌افزار شیمیایی، به شکلی که امروزه می‌شناسیم، در جنگ جهانی اول انجام شد. پیامدهای استفاده از این جنگ‌افزار آن قدر هولناک بود که کشورهای درگیر را به امضای پیمانی برای عدم استفاده از تسلیحات شیمیایی واداشت.

با این حال این سلاح‌ها و دیگر سلاح‌های کشتار جمعی همچنان مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

موارد عمده استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی

مورد	توسط	قربانیان	توضیحات
جنگ جهانی اول (۱۹۱۴ - ۱۹۱۸) گاز اشک‌آور، کلر و گاز خردل	توپخانه‌های آلمان، فرانسه و بریتانیا	برآورد شده که بیش از ۸۵ هزار نفر از سربازان دو طرف کشته و ده‌ها هزار نفر نیز مجروح شدند.	آلمان برای اولین بار در نبرد شهر ایپر (در بلژیک) با به کارگیری جنگ‌افزار شیمیایی ۱۵ هزار نفر از سربازان دشمن را کشت. استفاده از تسلیحات شیمیایی چنان مرگبار بود که طرفین در سال ۱۹۲۸ در پروتکل ژنو متعهد شدند دیگر از این تسلیحات استفاده نکنند. ماسک‌های شیمیایی برای دفاع در برابر حملات شیمیایی در این دوران ساخته شد.
عراق دهه ۱۹۲۰ گاز اشک‌آور و گاز سمی نامعلوم (اثبات نشده)	نیروی هوایی سلطنتی بریتانیا (اثبات نشده)	کردهای عراقی میزان تلفات نامعلوم (اثبات نشده)	عراق در این مقطع تحت قیمومیت بریتانیا بود. شماری از عراقی‌ها علیه تسلط بریتانیایی‌ها قیام و شورش کردند. گفته می‌شود که بریتانیا برای سرکوب آنان از جنگ‌افزار شیمیایی استفاده کرده است. هرچند برخی مورخان استفاده این تسلیحات در این مقطع را رد می‌کنند. آنچه روشن است وینستون چرچیل شدیداً مشتاق به استفاده از جنگ‌افزار شیمیایی بوده است. او گفته بود: «این دل‌نازکی درباره استفاده از گاز را نمی‌فهمم. من به شدت مدافع استفاده از گاز علیه قبیله‌های وحشی هستم.»
جنگ حبشه (۱۹۳۵ - ۱۹۳۶) گاز خردل، گاز اشک‌آور و گاز خفه‌کننده	نیروی هوایی سلطنتی ایتالیا	۱۵ هزار تا ۵۰ هزار نفر کشته شدند و هزاران نفر مجروح نیز بر جای ماند.	ایتالیا از قرن نوزدهم قصد داشت بر حبشه (عمدتاً لیبی و اتیوپی امروزی) مسلط شود. نیروهای نظامی ایتالیا به طور چشمگیری از اتیوپیایی‌ها پیشرفته‌تر بودند و حدود صد هزار سرباز ایتالیایی علیه حدود ۸۰۰ هزار نیروی اتیوپی می‌جنگیدند. وقتی سربازان اتیوپی در یک حمله موفق به عقب راندن ایتالیایی‌ها شدند، ایتالیا استفاده از جنگ‌افزار شیمیایی را آغاز کرد.

موارد عمده استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی

مورد	توسط	قربانیان	توضیحات
------	------	----------	---------

جنگ چین و ژاپن (۱۹۳۷ - ۱۹۴۵) گاز اشک‌آور، گاز خردل، سیانور و کلر	توپخانه ارتش امپراتوری ژاپن نیروی هوایی امپراتوری ژاپن	تخمین زده می‌شود که ده‌ها هزار نفر در اثر این حملات کشته شدند. برآورد دقیق شمار قربانیان ممکن نیست. بسیاری از قربانیان شهروندان غیرنظامی بودند.	ژاپن سال‌های متمادی در پی سلطه بر سرزمین‌های چین و منضم کردن آن به قلمرو خود بود و این امر از ۱۹۳۷ به جنگی تمام عیار کشیده شد. از سال ۱۹۴۱ این جنگ به یکی از رویارویی‌های جنگ جهانی دوم بدل شد. نیروهای ژاپنی در چین کشتار وسیعی به راه انداختند و از شیوه‌های نامعمول استفاده کردند. بهره‌گیری گسترده از جنگ‌افزار شیمیایی یکی از تاکتیک‌های ژاپن برای برتری در جنگ بود.
---	---	--	--

جنگ جهانی دوم (۱۹۳۹ - ۱۹۴۵) وبا، تب کیو، آنترکس و تیفوس	نیروی هوایی امپراتوری ژاپن واحد ارتش امپراتوری ژاپن (ویژه پژوهش و ساخت جنگ‌افزار شیمیایی و میکروبی) گردندگان اردوگاه‌های نازی (اثبات نشده) ارتش سرخ شوروی (اثبات نشده)	گفته می‌شود بیش از ۵۸۰ هزار چینی در اثر شیوع بیماری‌هایی چون وبا و تیفوس جان باختند. قربانیان واحد ۷۳۱ بیش از ۳ هزار نفر برآورد شده‌اند. این واحد از جمله جنگ‌افزار شیمیایی و میکروبی خود را روی اسرای چینی آزمایش می‌کرد.	اصلی‌ترین موارد استفاده از جنگ‌افزار میکروبی که در جریان جنگ جهانی دوم به اثبات رسیده توسط ژاپن بوده است. یکی از شیوه‌ها ظاهراً این بوده که هواپیمای ژاپنی حشرات و حیوانات آلوده را بر شهرهای چین می‌ریختند تا بیماری از طریق حیوانات به انسان سرایت کند. اتهام اثبات نشده به کارگیری تیفوس توسط نازی‌ها و اتهام اثبات نشده به کارگیری باکتری تب کیو در کریمه و تیفوس در استالینگراد توسط نیروهای شوروی نیز از موارد دیگری است که درباره استفاده از سلاح‌های میکروبی در جنگ جهانی دوم مطرح است. در آن مقطع در خاورمیانه نیز تیفوس شیوع یافته بود، اما دلیلی بر عامدانه بودن این امر در دست نیست.
--	---	--	--

بم اتمی هیروشیما ۶ اوت ۱۹۴۵	سرهنگ پل تیبیتس، خلبان و فرمانده بمب افکن «انولا گی» نیروی هوایی آمریکا	۹۰ تا ۱۶۶ هزار نفر کشته شدند.	علیرغم اینکه پس از شکست آلمان نازی جنگ در اروپا به پایان رسیده بود، ژاپن همچنان با سیاستی تهاجمی درگیر جنگ بود. شهرهای ژاپن در ماه‌های متمادی تحت بمباران وسیع قرار گرفته بودند. سراجم آمریکا تصمیم گرفت برای واداشتن ژاپن به تسلیم از سلاح اتمی استفاده کند. تخریب و نابودی در هیروشیما چنان وسیع بود که ساعت‌ها طول کشید تا بقیه زاینی‌ها از وقوع چنین حادثه‌ای مطلع شوند.
-----------------------------	--	-------------------------------	---

بم اتمی ناگازاکی ۹ اوت ۱۹۴۵	سرلشکر چارلز سوینی، خلبان و فرمانده بمب افکن «بابسکار» نیروی هوایی آمریکا	۶۰ تا ۸۰ هزار نفر کشته شدند.	بعد از حمله اتمی به هیروشیما دولت ژاپن همچنان در حال بررسی شرایط تسلیم احتمالی بود. اتحاد جماهیر شوروی نیز به ژاپن اعلام جنگ کرد. در ژاپن حکومت نظامی برقرار شد تا کسی نتواند برای صلح تلاشی بکند. به این ترتیب آمریکا دومین بمب اتمی را بر ناگازاکی انداخت. ژاپن ۶ روز بعد تسلیم شد.
-----------------------------	--	------------------------------	---

جنگ ویتنام (۱۹۵۵ - ۱۹۷۵) عامل نارنجی، گاز اشک‌آور و ناپالم	ارتش ایالات متحده آمریکا	وزارت امور خارجه ویتنام می‌گوید که نزدیک به ۵ میلیون ویتنامی در معرض عامل نارنجی قرار گرفته و بیش از ۴۰۰ هزار نفر از آنان کشته و معلول شدند. آثار منفی درازمدت بر سلامتی و محیط‌زیست نیز از پیامدهای استفاده از عامل نارنجی بود.	آمریکا از سال‌های ابتدایی جنگ از ویتنام جنوبی (ضدکمونیست) علیه ویتنام شمالی (ویت کونگ‌ها) پشتیبانی می‌کرد. آمریکا از سال ۱۹۶۵ واحدهای رزمی خود را در ویتنام به کار گرفت و حضورش در ۱۹۶۸ به اوج رسید. آمریکا برای نابود کردن جنگل‌هایی که مخفی‌گاه چریک‌های ویت‌کونگ بودند از عامل نارنجی استفاده می‌کرد. همچنین بمب‌های ناپالم به طور گسترده استفاده شد.
---	--------------------------	---	--

موارد عمده استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی

مورد	توسط	قربانیان	توضیحات
جنگ ایران و عراق (۱۹۸۰-۱۹۸۸) گاز خردل، گاز اعصاب، گازه‌های خفه‌کننده، سیانور	توپخانه عراق نیروی زمینی عراق نیروی هوایی عراق	بنا به آمارهای مختلف بین ۳ تا ۱۰ هزار نفر از نیروهای ایرانی کشته شدند. مجروحان شیمیایی رسمی حدود ۵۰ هزار نفر هستند، اما محمداقبر نیکخواه بهرامی، فرمانده پدافند شیمیایی ایران در دوران جنگ می‌گوید که در اثر این حملات ۲۵۰ هزار نفر مجروح شیمیایی به جا مانده است.	عراق یک سال پس از آغاز جنگ آزمایش جنگ‌افزار شیمیایی را آغاز کرد. پس از سال سوم در سطح محدود و از سال چهارم به بعد در سطح گسترده از آنها استفاده کرد. اسناد سیا نشان می‌دهد که آمریکا اطلاعات نیروهای ایرانی را در اختیار عراق قرار می‌داده تا عراق آنها را مورد حمله شیمیایی قرار دهد.
سردشت ۲۸ ژوئن ۱۹۸۷ گاز خردل، گازهای اعصاب و سیانوژن	نیروی هوایی عراق	۱۱۰ نفر کشته شدند. در اثر این حمله بین ۵ تا ۸ هزار مجروح شیمیایی نیز به جای ماند. اغلب قربانیان غیرنظامی بودند.	عراق در سال‌های پایانی جنگ برای تحت فشار قرار دادن ایران به طور گسترده از تاکتیک حمله علیه غیرنظامیان و هدف گرفتن شهرها و مناطق مسکونی استفاده می‌کرد. حمله شیمیایی به سردشت یکی از این موارد بود.
حلبچه ۱۶ مارس ۱۹۸۸ سارین و گازهای اعصاب	نیروی هوایی عراق	۳۲۰۰ تا ۵ هزار نفر از کردهای عراقی و نیروهای ایرانی کشته شدند و تا ۱۰ هزار نفر نیز زخمی شدند. اغلب قربانیان غیرنظامی بودند.	نیروهای ایرانی و گروه‌های کرد عراقی با یکدیگر علیه صدام حسین همکاری می‌کردند. بسیاری از شهروندان کرد پس از آن که مناطقی از کردستان عراق به دست ایران افتاد از ایرانی‌ها استقبال کردند. صدام با حمله شیمیایی وسیع به حلبچه از کردها انتقام گرفت. حمله به حلبچه عمده‌ترین کشتار شیمیایی غیرنظامیان به حساب می‌آید.
حمله به عراق ۲۰۰۳ اورانیوم ضعیف‌شده	ارتش ایالات متحده آمریکا	میزان دقیق تلفات نامعلوم است. این جنگ‌افزار اثرات منفی بلندمدت نیز دارد. نوزادان ناقص‌الخلقه بسیاری در عراق متولد شده‌اند و موارد زیادی از سرطان‌های وخیم و پیشرفته در میان سربازان آمریکایی که در معرض تشعشعات آن بودند نیز گزارش شده است.	اورانیوم ضعیف‌شده اورانیومی است که ایزوتوپ ۲۳۵ (قابل شکافت) آن کمتر از میزان طبیعی است. این ماده چگالی بسیار بالایی دارد. در جنگ اول خلیج فارس (ازادسازی کویت) نیز از بمب‌های آغشته به اورانیوم ضعیف‌شده استفاده شده بود. به رغم درخواست‌های مکرری که درباره منع به کارگیری سلاح‌های ساخته‌شده با اورانیوم ضعیف‌شده مطرح شده، بعضی کشورها، عمدتاً قدرت‌های غربی، در برابر منع جهانی استفاده از این سلاح‌ها مقاومت کرده‌اند.
حمله تروریستی به متروی توکیو با گاز سارین ۲۰ مارس ۱۹۹۵	اعضای فرقه «اوم شینریکیو» (دین حقیقی)	۱۳ نفر کشته و بیش از ۵۰۰۰ نفر مجروح شدند. در روز حمله ۵۰۰۰ نفر تحت تاثیر سارین دچار مشکلاتی شدند.	اعضای فرقه اوم شینریکیو در ۵ حمله همزمان گاز سارین را در متروی توکیو آزاد کردند. رهبر این فرقه خود را مسیح می‌دانست و از آغاز جنگ جهانی سوم خبر می‌داد. آموزه‌های بنیانگذار این فرقه هنوز در ژاپن پیروانی دارد.

موارد عمده استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی

مورد	توسط	قربانیان	توضیحات
جنگ غزه (دسامبر ۲۰۰۸ - ژانویه ۲۰۰۹) فسفر سفید	توپخانه اسرائیل	نامعلوم	فسفر سفید ماده‌ای است که پوست و گوشت را می‌سوزاند. اسرائیل از این جنگ‌افزار بارها استفاده کرده، که مورد غزه، به دلیل تراکم بالای جمعیت و به کارگیری آن در مناطق مسکونی و علیه شهروندان غیرنظامی انتقادهای زیادی را برانگیخت. اسرائیل اخیراً گفته که استفاده از فسفر سفید را متوقف می‌کند.
در سراقب در جنگ داخلی سوریه مارس ۲۰۱۳ عامل نامشخص، احتمالاً سارین	نامعلوم	در این حمله شیمیایی ادعایی حدود ۱۵ نفر کشته شدند.	بازرس ارشد سازمان ملل ابتدا گفت که احتمالاً مخالفان بشار اسد از سارین استفاده کرده‌اند، اما بعداً هیات تحقیق اعلام کرد نمی‌تواند درباره این قضیه اظهار نظر قطعی کند. بازرسان سازمان ملل برای بررسی بیشتر این حملات به سوریه سفر کرده بودند که حمله دیگری رخ داد.
جنگ داخلی سوریه ۲۱ اوت ۲۰۱۳ گاز سارین	نامعلوم	بنا به ادعای منابع مختلف بین ۳۵۰ تا ۱۴۰۰ نفر در این حمله کشته شدند.	حکومت سوریه و مخالفان مسلح هر یک طرف دیگر را به انجام این حمله متهم می‌کنند. ایالات متحده، بریتانیا و فرانسه با قاطعیت می‌گویند که نیروهای بشار اسد مسئول حمله بوده‌اند. موضع‌گیری آمریکا درباره سوریه به شدت سخت و تهاجمی شد و احتمال حمله خارجی بر سوریه جنگ‌زده سایه انداخت.

